

RAAP-NOTITIE 5874

Plangebied Barbarabrug in Leiden

Gemeente Leiden

Archeologische begeleiding met beperkte verstoring
(AB-bv)

RAAP

4000 voor Chr.

3750 voor Chr.

2200 voor Chr.

700 voor Chr.

160 na Chr.

320 na Chr.

250 na Chr.

CULTUURERFISHTORI

Colofon

Opdrachtgever: Gemeente Leiden

Titel: plangebied Barbarabrug in Leiden, gemeente Leiden; een archeologische begeleiding met beperkte verstoring (AB-bv)

Status: eindversie

Datum: 13 juni 2017

Auteur: *drs. I.A. Schute*

Projectcode: LEIBB

Bestandsnaam: NO5874_LEIBB

Projectleider: drs. I.A. Schute

Projectmedewerker: drs. H. Molthof

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: 4005403100

Bewaarplaats documentatie: RAAP West-Nederland

Autorisatie: drs. C.N. Kruidhof

Bevoegd gezag: Gemeente Leiden

ISSN: 0925-6369

RAAP

Leeuwenveldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

telefoon: 0294-491 500

telefax: 0294-491 519

E-mail: raap@raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2017

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van Gemeente Leiden heeft RAAP in augustus 2016 een passieve archeologische begeleiding beperkte versterking (AB-bv) uitgevoerd in plangebied Barbarabrug, gemeente Leiden.¹ De aanleiding voor dit onderzoek was het voornemen om op deze locatie de ondergronds gelegen Barbarabrug uit te graven en te slopen. Het verwijderen van het betonnen wegdek en de betonnen landhoofden werd niet begeleid. Enkel bij het aantreffen van of het verwijderen van gemetselde structuren, diende een archeoloog opgeroepen te worden.

Het Levendaal was tot in de 60'er jaren van de vorige eeuw een gracht. De Barbarabrug, of liever haar voorgangers, gaan waarschijnlijk terug tot in de 14^e eeuw. Over de brug liep de Breestraat die hier het Levendaal kruist. Het was mogelijk dat in de landhoofden nog oud metselwerk bewaard is gebleven. Bij de demping van het Levendaal in 1962 is de brug intact in de bodem bewaard gebleven, de reden dat er tot in recente tijd een verhoging in het wegdek zichtbaar was.

Er zijn bij de sloop geen bakstenen of houten structuren aangetroffen, anders dan een ongeveer voor de ingang van belendende supermarkt liggend stukje kademuur. De archeoloog is niet opgeroepen, dus er zijn geen waarnemingen gedaan.

¹ De AB-bv bestaat in de nu vigerende versie van de KNA (versie 4.0) niet meer. Ten tijde van uitvoering van het onderzoek gold echter nog KNA versie 3.3.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Administratieve gegevens	5
1 Inleiding	6
1.1 Kader	6
1.2 Ligging van het plangebied	6
1.3 Planomschrijving	7
1.4 Doel- en vraagstelling	7
1.5 Kwaliteit	7
2 Bureauonderzoek	8
3 Veldonderzoek	9
3.1 Methode	9
3.2 Resultaten	9
4 Conclusies	10
4.1 Onderzoeksvragen	10
4.2 Conclusies	10
Literatuur	11
Overzicht van figuren en tabellen	12

Administratieve gegevens

Projectcode	LEIBB	
ARCHIS-onderzoeksmelding	4005403100	
Type onderzoek	archeologische begeleiding met beperkte verstoring (AB-bv)	
Opdrachtgever	Gemeente Leiden	
Contactpersoon	dhr. R. Jansen	
Onderzoekskader	aanvraag omgevingsvergunning	
Locatie	Barbarabrug	
	<i>Plaats</i>	Leiden
	<i>Gemeente</i>	Leiden
	<i>Provincie</i>	Zuid-Holland
	<i>Oppervlakte plangebied</i>	365 m ²
	<i>Kaartblad</i>	30F
	<i>Centrumcoördinaat</i>	93.850 / 463.370
Bevoegde gezag	Gemeente Leiden	
Contactpersoon	Mevr. drs. C.R. Brandenburgh, Erfgoed Leiden	
Onderzoekperiode		
Afbakening onderzoeksgebied	Het veldonderzoek is beperkt gebleven tot het plangebied.	

1 Inleiding

1.1 Kader

Aanleiding

In opdracht van Gemeente Leiden heeft RAAP in augustus 2016 een passieve archeologische begeleiding beperkte verstoring (AB-bv) uitgevoerd in plangebied Barbarabrug, gemeente Leiden.² De aanleiding voor dit onderzoek was het voornemen om op deze locatie de ondergronds gelegen Barbarabrug uit te graven en te slopen.

Door de gemeente is geadviseerd om bij de graafwerkzaamheden een archeologische begeleiding met beperkte verstoring (AB-bv) uit te voeren. Hiertoe is een Programma van Eisen opgesteld (Brandenburgh, 2016). Een AB-bv betreft een vorm van onderzoek waarbij de civiele graafwerkzaamheden op afroep begeleid worden conform de eisen die daaraan gesteld worden in het bovengenoemde PvE. Het verwijderen van het betonnen wegdek en de betonnen landhoofden werd niet begeleid. Enkel bij het aantreffen van of het verwijderen van gemetselde structuren, diende een archeoloog opgeroepen te worden.

Beleidskader

Het uitgangspunt voor dit onderzoek wordt gevormd door het wettelijk en beleidsmatig kader voor de ruimtelijke ordening en monumentenzorg. De gemeente Leiden is in dezen de bevoegde overheid over de omgang met eventueel aanwezige archeologische waarden.

Op de archeologische beleidskaart van Leiden ligt het plangebied zowel in Waarde-Archeologie 2 als Waarde-Archeologie-4. Het beleid voor deze categorieën schrijft voor dat er bij bodemingrepen groter dan 25 m² cq. 50 m² en dieper dan 50 cm -Mv een archeologisch onderzoek dient te worden uitgevoerd. Deze voorschriften zijn verankerd in de bestemmingsplannen Hogewoerd e.o. en Garenmarkt (NL.IMRO.0546.BP00050-0101 en NL.IMRO.0546.RVS00019-0301). De omvang van de bodemingrepen bedroeg 365 m² en de diepte van de ingrepen bedroeg circa 2m -Mv. Een archeologische onderbouwing met betrekking tot de eventuele aanwezigheid van archeologische waarden was derhalve verplicht conform het vigerend gemeentelijk beleid.

De inhoudelijke eisen en doelstellingen die door de bevoegde overheid aan dit onderzoek gesteld worden, zijn in opgenomen in het Programma van Eisen (Brandenburgh, 2016).

1.2 Ligging van het plangebied

Het plangebied Barbarabrug ligt binnen de historische kern van Leiden, en wel waar de Breestraat en het Levendaal kruisen (figuur 1). Het Levendaal werd in 1960 gedempt en de Barbarabrug, over welke de Breestraat liep, verdween onder de straat. Het plangebied is nu in gebruik als straat. Volgens de geraadpleegde topografische kaart en het Actueel Hoogtebestand Neder-

² De AB-bv bestaat in de nu vigerende versie van de KNA (versie 4.0) niet meer. Ten tijde van uitvoering van het onderzoek gold echter nog KNA versie 3.3.

land (<http://www.ahn.nl/>) bedraagt de huidige maaiveldhoogte in het plangebied ongeveer 0,7 m +NAP.

1.3 Planomschrijving

Het betonnen wegdek en betonnen landhoofden worden zonder begeleiding verwijderd. Bij het aantreffen van, of het verwijderen van gemetselde structuren, wordt de archeoloog opgeroepen. De graafwerkzaamheden zullen reiken tot circa 2 m -Mv.

1.4 Doel- en vraagstelling

De doelstelling van de archeologische begeleiding is het documenteren en bergen van vondsten en het vastleggen van eventueel nog intacte grondsporen binnen de grenzen van de grondwerkzaamheden.

Onderzoeksvragen:

1. Zijn er binnen de reikwijdte van de bodemingrepen archeologische resten aanwezig? Zo ja, wat is de (diepte)ligging, aard, omvang, conservering en datering van deze resten?
2. Indien resten van hout of gemetselde muren (<1900) worden aangetroffen: wat is de constructiewijze en ouderdom van deze structuren?
3. Zijn er nog resten van de walmuren (<1900) aanwezig en zo ja, wat is de constructiewijze hiervan?

1.5 Kwaliteit

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 3.34), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; www.sikb.nl).

Voor de in deze notitie genoemde archeologische perioden wordt verwezen naar tabel 1.

2 Bureauonderzoek

Ten behoeve van het opstellen van het PvE is door de gemeente Leiden een kort bureauonderzoek uitgevoerd (Brandenburgh, 2016). De essentie daarvan wordt hier samengevat.

Het Levendaal was tot in de 60' er jaren van de vorige eeuw een gracht. De Barbarabrug, of liever haar voorgangers, gaan waarschijnlijk terug tot in de 14^e eeuw. Over de brug liep de Breestraat die hier het Levendaal kruist (figuur 2).

Het is mogelijk dat in de landhoofden nog oud metselwerk bewaard is gebleven. Bij de demping van het Levendaal in 1962 is de brug intact in de bodem bewaard gebleven, de reden dat er tot in recente tijd een verhoging in het wegdek zichtbaar was. De walmuren zouden tot circa 1 –Mv zijn afgebroken. Nu het betonnen wegdek en de betonnen landhoofden van de brug verwijderd gaan worden, kunnen bakstenen landhoofden en kademuren en/of houten voorgangers worden verwacht.

3 Veldonderzoek

3.1 Methode

In het PvE was bepaald dat het veldonderzoek uitgevoerd zou worden conform KNA-protocol 4000 Archeologische begeleiding met beperkte versterking (Brandenburgh, 2016). Hiervoor is gekozen omdat bij de bodemingreep de archeologische laag mogelijk niet geraakt zou worden, deze plaats vond in een vrijwel verstoorde laag zonder sporen en vondsten en er sprake was van de sloop van het ondergrondse deel van een cultuurhistorisch niet waardevol bouwwerk. Effectief zou de archeoloog door de civiel uitvoerder opgeroepen worden wanneer bakstenen of houten structuren aangetroffen zouden worden.

3.2 Resultaten

Er zijn bij de sloop geen bakstenen of houten structuren aangetroffen, anders dan een ongeveer voor de ingang van belendende supermarkt liggend stukje kademuur. De archeoloog is niet opgeroepen, dus er zijn geen waarnemingen gedaan. Figuur 3 geeft een goed beeld van de werkzaamheden: de versterkingen zijn hierop goed zichtbaar.

4 Conclusies

4.1 Onderzoeksvragen

1. *Zijn er binnen de reikwijdte van de bodemingrepen archeologische resten aanwezig? Zo ja, wat is de (diepte)ligging, aard, omvang, conservering en datering van deze resten?*

Er zijn relevante archeologische resten waargenomen.

2. *Indien resten van hout of gemetselde muren (<1900) worden aangetroffen: wat is de constructiewijze en ouderdom van deze structuren?*

Deze zijn niet aangetroffen.

3. *Zijn er nog resten van de walmuren (<1900) aanwezig en zo ja, wat is de constructiewijze hiervan?*

Ja, deze zijn aanwezig, maar niet geregistreerd. De archeoloog is door de civiel uitvoerder hiervoor niet opgeroepen.

4.2 Conclusies

Op basis van de resultaten kan worden geconcludeerd dat bij de realisering van de plannen geen archeologische resten zijn verstoord.

Literatuur

Brandenburgh, C.R., 2016. *Programma van Eisen 16KOR Korevaarstraat: archeologische begeleiding met beperkte verstoring*. Erfgoed Leiden, gemeente Leiden.

Overzicht van figuren en tabellen

Figuur 1. Ligging van het plangebied.

Figuur 2. De Barbarabrug aan het begin van de 20^e eeuw.

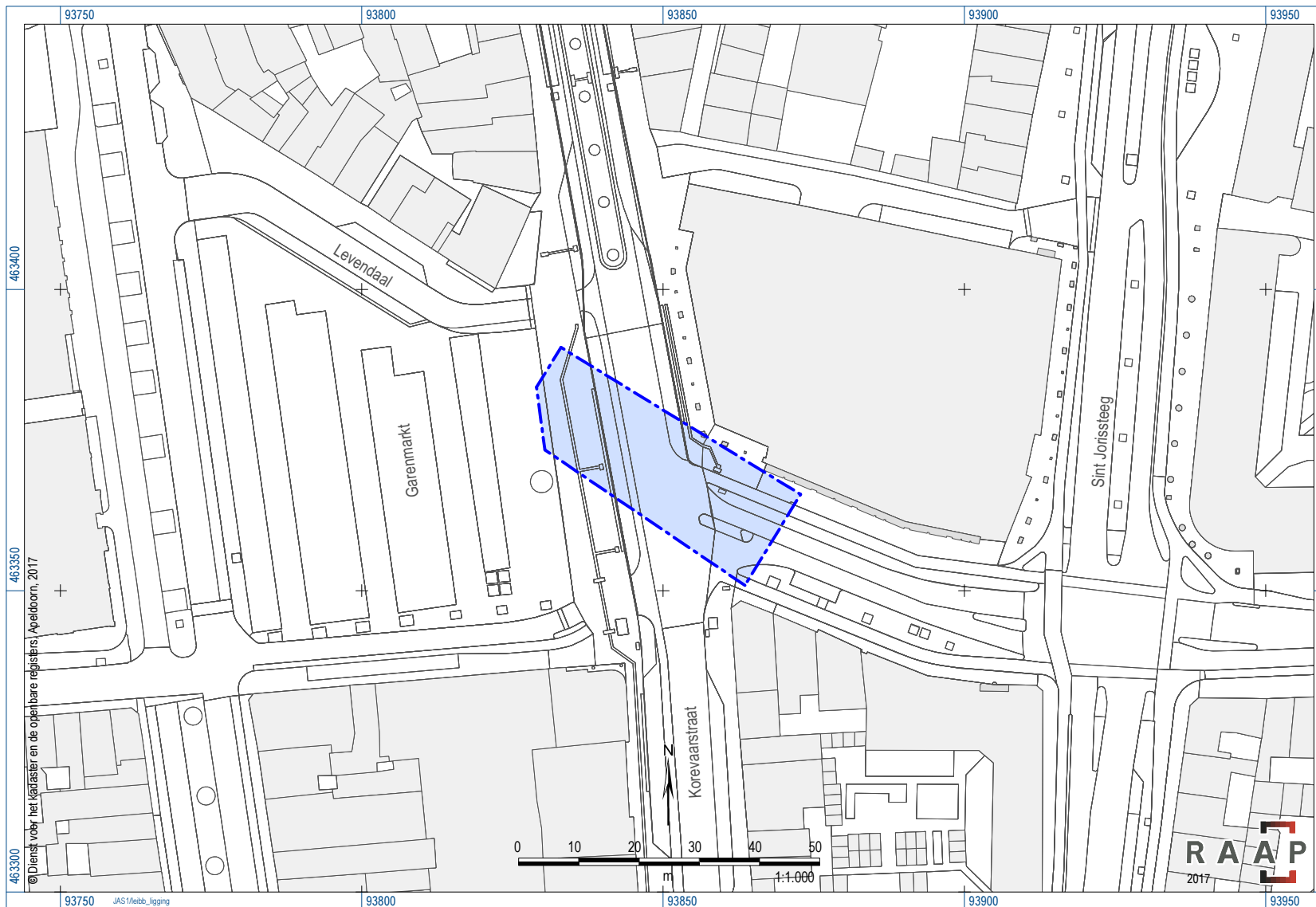
Figuur 3. De situatie in het plangebied bij de sloop.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Archeologische perioden			
Tijdperk		Datering	
Recente tijd			
Nieuwe tijd	C	1945	
	B	1850	
	A	1650	
Middeleeuwen	Laat B	1500	
	Laat A	1250	
	Vroeg	D: Ottoonse tijd	1050
		C: Karolingische tijd	900
		B: Merovingische tijd	725
		A: Volksverhuizingstijd	525
Romeinse tijd	Laat	450	
	Midden	270	
	Vroeg	70 na Chr.	
Prehistorie	IJzertijd	Laat	15 voor Chr.
		Midden	250
		Vroeg	500
	Bronstijd	Laat	800
		Midden	1100
		Vroeg	1800
	Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	Laat	2000
		Midden	2850
		Vroeg	4200
	Mesolithicum (Midden Steentijd)	Laat	4900/5300
		Midden	6450
		Vroeg	8640
	Paleolithicum (Oude Steentijd)	Laat	9700
		Jong B	12.500
		Jong A	16.000
Midden		35.000	
Oud		250.000	

tabel1_standaard_Archeologisch_RAAP_2014

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Figuur 1. Ligging van het plangebied.

Figuur 2. De Barbarabrug aan het begin van de 20e eeuw.

Figuur 3. De situatie in het plangebied bij de sloop.